

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Клара Тонева
за дисертационния труд на Магдалена Крайчева
*на тема: Жена в „свещенство” - предизвикателство към
съвременния юдаизъм,*
Катедра: Историческо и систематическо богословие
Богословски факултет, СУ “Св. Климент Охридски”
Професионално направление 2.4. Религия и теология
Научна специалност: История на религиите

Предложеният дисертационен труд - „Жена в „свещенство” - предизвикателство към съвременния юдаизъм” е първи опит в българското православно богословие за вникване в съвременния проблем за жени равини в юдаизма и размисъл върху перспективата на свещенството.

Ценността му може да бъде открита в стремежа към съчетаване на обективност и апологетичност в изследването на проблема чрез разнообразие от гледни точки.

Новаторството на разработката и нейната актуалност се крият в подхода на Магдалена Крайчева – открояване на богословското измерение на корена на проблема за жени равини пред социологическото. Хипотезите на авторката умело са изградени чрез анализ и съпоставяне с православно богословие.

Ще започна с крайния извод, който синтезира авторската позиция, и след това ще предложи начина, по който докторантката ни води към своето заключение. Така ще стане ясен и приносът ѝ при обогатяването на недостатъчно разработваната у нас проблематика.

Центърът на разсъжденията е полът, който в сотириологичен план е предназначен като средство за преодоляване на пола. Изначалното предназначение на свещенството, т.е. мъжът да служи като свещеник за жената, напълно намира израз в православието - в тайнството Свещенство и в семейството, в което всеки мъж е свещеник в дома си. Втората истина е, че мъжът и жената като равноценни участват във всеобщото царствено свещенство на всички членове на Христовата Църква, в което няма нито мъжки,

нито женски пол. В смисъла на служението този ред е важно да бъде спазен. Ето как докторантката стига до своето заключение, че единствено Църквата по Божие установление предлага спасителните средства, едно от най-важните от които е тайнството Свещенство, изпълнявано от мъже.

Магдалена Крайчева ни води до това заключение, като в началото разглежда женското свещенство в История на религиите и показва, че дори в езичеството мъжкото свещенство преобладава, макар да има и немалко примери за женско. Разгледани са ролята и мястото на жената в древността, в равинския юдаизъм и в съвременността, като се търсят конфликтните проблеми в самата традиция.

Разсъжденията са структурирани върху твърдението, че равинът не е свещеник нито в старозаветния смисъл на думата, нито в смисъла на свещенството като тайнство в Църквата. Въпреки посоченото днес равините все повече са търсени и като духовни водачи, което определя диренето на връзката между равината и свещенството. Чрез въпроса за свещенството в юдейската традиция умело е намерен отговор на ключовия проблем - равинатът е по-скоро институция, а не свещенство, но авторката логично задава риторичния въпрос: защо тогава трябва да има конфликт с жени равини в юдаизма, и още - дали жените равини са компромис със Закона, или са нова реалност, на която Халаха трябва да отговори.

Сериозна част в дисертацията е отделена на трите авраамитски религии. Магдалена Крайчева откроява разликата между тайнственото служение в Църквата и служебното в протестантството; в исляма жените като духовни водачи също са новост, с която се сблъсква съвременността.

Безспорен принос е опитът на авторката за кратко изследване на връзката на културата с религията в юдаизма чрез използване на известния подход на холандския изследовател Хеерт Хофстеде. Чрез сравнение с други подобни изследвания тя стига до извода, че крайният индивидуализъм и крайният интелектуализъм са заразили и еврейската общност като съвременен проблем и са една от причините за появата на женско присъствие в равината. Обосновани са важни предпоставки като феминисткото движение, модерността, еманципирането на жените в нашия свят, еврейското

просветно движение Хаскала, и особено на смятаната за основна от някои изследователи децентрализация на юдейския обществен авторитет.

Като имам предвид актуалността на разглежданата тема, новаторския подход при изследването на проблема за жени равини в юдаизма и перспективите на свещенството, както и личните си впечатления като научен ръководител на Магдалена Крайчева през целия период на докторантурата ѝ, заявявам положителната си оценка на нейния дисертационен труд.

29.05.2017 г.

София

(доц. д-р Клара Тонева)